

Gewone dwergvleermuis

Pipistrellus pipistrellus

De gewone dwergvleermuis heeft een korte roodbruine tot donkerbruine rugzijde en een geel- tot grijsbruine onderzijde. De haarbasis is zwartbruin. De snuit is zwartbruin en relatief spits, de oren zijn kort, driehoekig en afgerond, met een licht naar binnen gebogen, rondlopende tragus. In tegenstelling tot de kleine en ruige dwergvleermuis is de staartvlieghuid aan de bovenzijde niet behaard. De kopromplengte meet tot 51 mm, de spanwijdte tot 24 cm en het gewicht tot 7 g. De vleugels zijn onbehaard en naar verhouding lang en smal (SCHOBER & GRIMMBERGER 1998).

De dieren verlaten 's avonds relatief vroeg hun verblijfplaats, zo'n 5-20 minuten na zonsondergang. De jachtvlucht is gemiddeld op 2-5 m hoogte en de prooi wordt in snelle duikvluchten en bochten achtervolgd (DIETZ ET AL. 2011). De echolocatie klinkt onregelmatig en is aangepast aan halfopen terrein; in open ruimte gaat het ritme omlaag. In het najaar maken territoriale mannetjes harde roepjes die ook zonder detector te horen zijn (TWISK ET AL. 2010).

Leefomgeving

De gewone dwergvleermuis foerageert in gesloten tot half-open landschap, bijvoorbeeld stedelijk- of buitengebied, bij water, in of langs bossen, en vaak rondom straatverlichting. Gewone dwergvleermuizen zoeken vaak beschutting langs hoge, brede en dichte bomenrijen. Gemiddeld leggen ze 1-2,5 kilometer tussen verblijfplaats en foerageergebied af en houden daarbij, zoals de meeste vleermuizen, vaste vliegroutes aan (KAPTEYN 1995, RACEY & SWIFT 1985, RYDELL 1992, SIMON ET AL. 2004, VERBOOM & HUITEMA 2010). Ze verblijven in nauwe ruimten zoals spouwmuren, achter gevelbetimmering, onder dakpannen of in vleermuiskasten. Vrouwtjes vormen soms grote kraamkolonies, in Midden-Europa tot 2000 exemplaren, in Nederland tot enkele honderden. In de winter worden vergelijkbare, koele maar vorstvrije verblijven gekozen, en kruipen ze vaak diep weg in spleten. Ze worden in winterverblijven van andere vleermuissoorten overwinterend bij de ingang gevonden. De afstand tussen zomer- en winterverblijf bedraagt enkele tot maximaal 40 km. Ze overwinteren van november tot maart, vaak in grote groepen (DIETZ ET AL. 2011, FEYERABEND & SIMON 2000, KAPTEYN 1997A, TWISK 2007).

Voedsel

Gewone dwergvleermuizen zijn generalisten en eten vooral prooien die het meest voorhanden zijn, zoals muggen en schietmotten, maar ook haften, gaasvliegen en nachtvlinders (DIETZ ET AL. 2011, LEFEVRE 2003).

Areaal

De gewone dwergvleermuis komt in vrijwel heel Europa voor, met uitzondering van het noorden. De noordgrens ligt over de Britse Eilanden en Zuid-Zweden. Er zijn enkele waarnemingen uit Zuid-Finland (WERMUNDSSEN & SIIVONEN 2004) en noordelijk Rusland. Naar het oosten loopt het areaal met onderbrekingen door tot China, naar het zuiden tot in Noordwest-Afrika, Iran en Zuid-India. In het

Middellandse Zeegebied kan verwarring optreden met de recent erkende kleine dwergvleermuis. Gewone dwergvleermuizen komen voornamelijk voor in laagland tot 600 m, bij uitzondering tot 2000 m (SCHOBER & GRIMMBERGER 1998).

Voorkomen in Nederland

Prehistorie

Er zijn geen gegevens over het voorkomen van de gewone dwergvleermuis in Nederland in deze periode.

Historische gegevens tot 1946

In de periode 1866-1946 zijn er verspreid door het hele land 48 vindplaatsen bekend. De soort wordt in deze periode als een van de meest algemeen voorkomende vleermuissoorten in Nederland beschouwd (BELS 1952).

Periode 1946-1969

Vondsten uit deze periode zijn afkomstig uit vrijwel alle delen van het land. Zichtwaarnemingen op Texel kunnen niet geverifieerd worden, evenmin als een vangst op

◀ Gewone dwergvleermuis.
Foto: René Janssen.
Common pipistrelle.

▲ Gewone dwergvleermuis.
Foto: Paul van Hoof.
Common pipistrelle.

Terschelling, maar betreffen alle mogelijk deze soort. Slechts vier kraamkolonies zijn in deze periode met zekerheid aan de gewone dwergvleermuis toegeschreven, waarvan een op basis van materiaal uit de vorige eeuw (GLAS 1986, VAN DE KAMP-HILT & VAN BREE 1964B).

Periode 1970-1988

Pas vanaf 1970 werden vindplaatsen in verspreidingskaarten opgenomen die op herkenning van levende exemplaren zijn gebaseerd. Een groot aantal kolonies bleef echter ongedetermineerd, en tot 1984 zijn er daarom maar 24 kraamkolonies bekend. Toch is duidelijk dat de gewone dwergvleermuis in vrijwel heel Nederland voorkomt. De soort wordt in deze periode nog altijd beschouwd als onze algemeenste en talrijkste vleermuissoort (GLAS 1986, KAPTEYN 1997A).

Periode 1989-2012

De gewone dwergvleermuis blijkt in 1989-2012 in het hele land voor te komen, dankzij het wijdverspreide gebruik van batdetectors. Ook op de Waddeneilanden is de soort nu met zekerheid, en veel vaker, aangetroffen. De schijnbare afwezigheid op sommige plekken op de kaart is vrijwel zeker te wijten aan het feit dat daar onvoldoende is gezocht.

▼ Rustende gewone dwergvleer-
muizen in een vleermuis-
kast.
Foto: Erik Korsten.
*Common pipistrelles roosting in
a bat box.*

De soort is niet overal even algemeen: uit de gegevens die verzameld zijn tussen 1986 en 1993 blijkt dat de dichtheid toeneemt van noord naar zuid, met de laagste dichtheden in Friesland en Groningen en de hoogste in Zuid-Limburg (KAPTEYN 1997A). De grootte van de Nederlandse populatie werd in 1996 geschat op 300.000-600.000 dieren.

Veranderingen en oorzaken

Er zijn geen aanwijzingen bekend voor een aantalsverandering. Bruikbare aantalsgegevens van overwinterende dieren ontbreken, omdat de soort 's winters op onbereikbare plaatsen verblijft.

Bedreiging en bescherming

De gewone dwergvleermuis is in Nederland thans niet bedreigd. Op lokaal niveau zijn verstoring en het verdwijnen van verblijfplaatsen door sloop, renovatie, en isolatie van spouwmuren de grootste bedreigingen (FWISK & LIMPENS 2006). Bij nieuwbouw is het van belang spouwmuren en andere ruimten toegankelijk te houden, of speciaal verblijfplaatsen in te bouwen. Met het aanbrengen van groene daken en natuurlijk groen op en rond gebouwen kan tegelijkertijd het foerageergebied verbeterd worden. Ecologisch beheer van parken en tuinen is tevens gunstig voor de soort (BUREAU WAARDENBURG 2011).

Evelien Spijkman

SUMMARY

Common pipistrelle *Pipistrellus pipistrellus*

The common pipistrelle is widespread throughout the Netherlands. There are no indications that population numbers are either increasing or decreasing. Through the use of bat detectors, pipistrelles have been identified in a much wider range of locations. They hunt in both urban areas and the countryside, in forests and over water. Roosts are typically found inside buildings.